

Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Bireysel Kariyer Hedefleri ve Mesleğe Yönelik Tutumları** (Career Goals and Attitudes of Tourism Guidance Students towards the Profession)

Nihat ÇEŞMECİ ^a , *Nurgül ÇALIŞKAN ^b , Aybüke ÖZSOY ^b

^a Erciyes University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance, Kayseri/Turkey

^b Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance, Nevşehir/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi:15.01.2020

Kabul Tarihi:24.04.2020

Anahtar Kelimeler

Kariyer hedefi

Mesleğe yönelik tutum

Turizm rehberliği

Öz

Türkiye’de, özellikle son 15-20 yıllık dönemde gelişen turizm sektörü ve artan turist sayısına paralel olarak, üniversitelerdeki ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde rehberlik eğitimi veren kurumların sayısında ve kontenjanlarında da ciddi bir artış olmuştur. Bu artışa rağmen, turizm rehberliği öğrencilerinin kariyer hedeflerini ve mesleğe yönelik tutumlarını belirleyebilmek amacıyla sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır. Bu doğrultuda, çalışma ile lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin bireysel kariyer hedeflerinin tespit edilerek, rehberlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda turizm rehberliği eğitimi alan 268 öğrenciden veri toplanmıştır. Verilerin analizinde Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun turizm sektöründe bir kariyer hedeflediği ve turist rehberliği mesleğini yapmaya istekli oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca, turizm rehberliği bölümünü isteyerek seçen, daha önce sektörde çalışma deneyimine sahip olan, stajları esnasında apranti olarak tura çıkan ve turizm sektöründe kariyer hedefi olan öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Keywords

Career goal

Attitude towards profession

Tourism guidance

Abstract

In parallel with the development of tourism sector in Turkey, there has been a significant increase in the number and quota of institutions which providing tourism guidance education. Despite this increase, a limited number of studies carried out to determine tourism guidance students' career goals and attitudes towards the profession. The purpose of this study is to determine the individual career goals of the students who receive tourism guidance education at the bachelor's degree and to examine their attitudes towards the profession of tourist guiding. Data were collected from 268 students and analyzed with Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis tests. As a result of the study, it was found that the vast majority of students targets a career in the tourism sector and is willing to perform the profession of tourist guiding. In addition, it was determined that the students who willingly chose the department of tourism guidance, who had previous work experience in the sector, who guide as apprentice during their internship period and who have career goals in tourism sector have more positive attitudes towards the profession.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: nurgulcaliskan@nevsehir.edu.tr (N. Çalışkan)

DOI: 10.21325/jotags.2020.584

**Bu çalışma, II. Ulusal Turizm Rehberliği Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuş ve II. Ulusal Turizm Rehberliği Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı’nda özet metin olarak yayımlanmıştır.

GİRİŞ

Turizmin emek yoğun bir sektör olduğu (Boella & Goss-Turner, 2005) ve iş görenlerin kaliteli hizmet sunarak sadece turizm işletmelerinin değil, aynı zamanda turistik destinasyonların da rekabet avantajı elde etmesinde katkı sahibi olduğu (Kuşluyan & Kuşluyan, 2000) sıklıkla ifade edilmektedir. Bu durum, özellikle turist rehberliği mesleğini icra edenler için çok daha barizdir. Turist rehberleri, bir destinasyonun tanıtımının yapılmasının yanı sıra turistlerin destinasyon deneyimlerini şekillendirmede, kalış sürelerini etkilemede ve bu anlamda yerel ekonomiye katkı sağlanmasında stratejik bir rol oynamaktadırlar (Köroğlu, 2013). Bu nedenle, ileri seviyede bilgi ve becerilerle donatılmış, yüksek motivasyona sahip turist rehberleri yetiştirebilmek ve onların sektörde istihdam edilebilmelerini sağlamak eğitim kurumları için olduğu kadar turizm sektöründe yer alan diğer tüm paydaşlar için de önem taşımaktadır.

İyi eğitilmiş ve yetenekli turizm mezunları günümüzün turizm sektöründe önemli bir stratejik kaynak olarak kabul edilmesine rağmen ilgili literatür incelendiğinde, turizm öğrencilerinin büyük bir kısmının çeşitli nedenlerle turizm sektöründe kalmayı tercih etmediği (Kuşluyan & Kuşluyan, 2000; Richardson, 2009; 2010; Richardson & Butler, 2012; Keleş, 2018) ve sektörde çalışmaya başlayanların ise ortalama beş yıl sonra sektörü terk ettikleri dikkat çekmektedir (Pavesik & Brymer 1990; Altman & Brothers, 1995; King, McKercher & Waryszak, 2003). Diğer taraftan, turizm işletmeciliği, konaklama işletmeciliği vb. turizm bölümlerinin aksine turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin sektöre ilişkin kariyer hedeflerini ve tutumlarını belirlemeye yönelik sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır (Yılmaz, 2011; Köroğlu, 2014; Tolga, Korkmaz & Atay, 2015; Şahin & Acun, 2016; Çakıcı & Eser, 2017; Aloudat, 2017). İlgili çalışmalar incelendiğinde, turizm rehberliği öğrencilerinin genellikle sektörde kalmaya istekli oldukları ve mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olduğu dikkat çekmektedir. Ancak, konuya ilişkin çalışmaların sınırlı sayıda olması, elde edilen bulguların farklı üniversitelerin öğrencilerinin görüş ve tutumlarını yansıtması ve sektörde yaşanan güncel gelişmeler ve çeşitli faktörler nedeniyle öğrencilerin mesleğe yönelik görüş ve tutumlarının değişebileceği gerçeği, turizm rehberliği öğrencilerinin kariyer hedefleri ve mesleğe yönelik tutumlarının belirlenmesini gerekli kılmaktadır.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda çalışmanın temel amacı, lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin bireysel kariyer hedeflerinin tespit edilerek, rehberlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesidir. Ayrıca, çalışma ile öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının, demografik özelliklerine ve turizm sektöründe daha önce çalışma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi de amaçlanmaktadır. Turizm rehberliği öğrencilerinin kariyer hedefleri ve mesleğe yönelik tutumları hakkında bilgi sahibi olmak, hem eğitim programlarının bu bilgiler doğrultusunda güncellenebilmesi, hem de yetiştirilen nitelikli iş gücünün sektörde kalma/kalmama niyetinin arkasındaki nedenlere ışık tutulabilmesi için önem arz etmektedir. Bu bağlamda, çalışma ile turizm rehberliği öğrencilerinin kariyer hedefleri ve mesleğe yönelik tutumları hakkında sahip olunan bilgilerin güncellenerek ilgili literatüre katkı sağlanması öngörülmektedir.

Kariyer ve Kariyer Hedefi

Sözlük anlamıyla kariyer “bir meslekte zaman ve çalışmayla elde edilen aşama, başarı ve uzmanlık” anlamına gelmektedir (TDK, 2019). İnsan kaynakları literatüründe ise kariyer kavramı, bireyin yaşamı boyunca yaptığı işlerde işe ilişkin edindiği tecrübeler (pozisyonlar) dizisi olarak tanımlanmaktadır (DeCenzo, Robbins & Verhulst, 2010). Bu anlamda, kariyer kavramını tercih edilen bir mesleğe sahip olma, meslekte yükselme, belirli bir statü elde etme

ve ilerleme şeklinde ele almak mümkündür (Sabuncuoğlu, 2005). Kariyer kavramına ilişkin iki temel bakış açısı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, örgütlerin amaçları doğrultusunda çalışanlar için örgütsel kariyer yollarının belirlenmesini, diğer bir ifadeyle çalışanların kariyerlerinin bu amaçlar doğrultusunda planlanmasını ifade eden örgütsel bakış açıdır. İkincisi ise örgütsel bakış açısından farklı olarak bireyin meslek hayatındaki temel amaçlarının neler olduğunu ve bunlara nasıl erişileceğini konu alan bireysel bakış açıdır (DeCenzo vd., 2010). Bu ayrıma dayanarak, kariyer planlaması kavramı da iki farklı şekilde tanımlanabilmektedir. Bu araştırma kapsamında, kariyer kavramı sadece “bireysel bakış açısı” ile ele alındığından dolayı, kariyer hedefi de bireysel kariyer planlaması çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Bireysel kariyer planlaması, bireyin hem kendisini hem de içinde bulunduğu çevreyi dikkate alarak çalışma yaşamına ilişkin hedefler belirlemesi ve belirlediği bu hedeflere ulaştıracak faaliyetleri önceden düzenlemesi (Uğur, 2003) olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bireysel kariyer planlaması bireyin hedef ve yeteneklerinin bir analizini ifade etmektedir (Özgen, Öztürk & Yalçın, 2002). Bu anlamda hedefler, kariyer seçimi ve kariyer planlaması gibi kariyere ilişkin tüm süreçlerde yer alan temel bir öğedir. Nitekim Gould (1979) da kariyer planlamasının temel olarak üç aşamadan oluştuğunu ve ilk aşamanın hedeflerin belirlenmesi olduğunu ileri sürmektedir. Kariyer planlamasının ilk aşamasını oluşturan kariyer hedefinin belirlenmesi, belirli faaliyetlerde bulunma veya belirli bir sonucu gerçekleştirme kararlılığını ya da niyetini ifade etmektedir (Bandura, 1986). Dolayısıyla, kariyer hedefi temel olarak bireyin gelecekte hangi alanda çalışmak ve bu alanda hangi konumda bulunmak istediğine ilişkin planlarını yansıtmaktadır.

Lent, Brown ve Hackett (1994)’a göre bireylerin iki tür kariyer hedefi bulunmaktadır. Bunlar; performans hedefleri ve seçim hedefleridir. Performans hedefleri, bireyin belirli bir alanda göstermeyi umduğu başarı derecesini ifade ederken, seçim hedefleri (örneğin, üniversitede bir anabilim dalını seçme veya belirli bir alanda kariyer yapma niyeti) bireyin ne tür faaliyetlerde bulunmak istediğini göstermektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın temel konusunu oluşturan kariyere ilişkin seçim hedefleri, bireylerin belirli bir mesleği/kariyeri seçme ve gerçekleştirme niyetlerini yansıtmakta ve bu hedefler bireyleri eğitim veya mesleki alanlarda tercih edilen seçenekleri takip etmeye motive etmek için işlev göstermektedirler.

Kariyer hedefinin belirlenmesi, diğer bir ifadeyle meslek seçimi bireyin yaşamı içerisinde aldığı en önemli kararlardan biri olmakla birlikte sosyal ve psikolojik faktörlerden etkilenen karmaşık bir süreçtir. İçinde bulunulan ülkenin sosyo-demografik yapısı, gelişmişlik düzeyi, eğitim stratejileri, aile, çevre vb. bireyin kariyer hedefini etkileyen dışsal faktörlere; bireyin kişisel özellikleri, kişiliği, yetenekleri, ilgileri, inançları, tutumları vb. ise içsel faktörlere örnek olarak gösterilebilir (Can, Akgün & Kavuncubaşı, 2001; Şimşek & Çelik, 2009). Bu faktörler, her ne kadar meslek seçiminin ilk adımı olan doğru üniversite ve bölümün seçilmesinde büyük oranda etkili olsa da zaman içerisinde bireyi etkilemeye devam ederek onun kariyer hedeflerini yönlendirmeye devam etmektedir. Dolayısıyla, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde turizm bölümlerini tercih eden öğrencilerin, çeşitli faktörler nedeniyle turizm sektöründe ki kariyer hedefleri de olumlu ya da olumsuz yönde değişebilmektedir.

İlgili konuda yapılan çalışmalar turizm eğitime devam eden öğrencilerin önemli bir kısmının turizm sektöründe kariyer yapmayı hedeflemediklerini (Kuşluvan & Kuşluvan, 2000; Richardson, 2009; 2010; Richardson & Butler, 2012; Keleş, 2018) ya da mezuniyet sonrası turizmde çalışmaya başlayanların belirli bir süre sonra sektörü terk ettiklerini göstermektedir (Pavesik & Brymer 1990; Altman & Brothers, 1995; King, vd., 2003). Örneğin, Richardson

(2010)'ın Avustralya'da turizm eğitimi alan 379 öğrencinin turizm sektöründeki kariyer algılarını belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmada, öğrencilerin yarısından fazlasının sektör dışında kariyer hedefi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, özellikle sektör deneyimi olan öğrencilerin %38,1'i mezun olduktan sonra turizm sektöründe çalışmayacaklarını bildirmiş ve bu kararlarının ana nedeni olarak sektördeki iş deneyimini göstermişlerdir.

Bir diğer çalışmada, Richardson ve Butler (2012) Malezya'da turizm eğitimi alan 429 lisans öğrencisinden elde ettikleri veriler sonucunda, turizm sektörünün yüksek maaş ve iş-yaşam dengesini kolaylaştıran esnek çalışma gibi kariyer geliştirmeye yönelik önemli nitelikleri sunamaması nedeniyle, öğrencilerin sektörde kariyer yapmak istemediklerini belirlemişlerdir. Benzer şekilde, Keleş (2018)'in farklı üniversitelerde turizm eğitimi alan 828 öğrenciden elde ettiği veriler, araştırmaya katılan öğrencilerin %47,2'sinin turizm eğitimi almak ya da sektörde çalışmak amacıyla; %52,8'inin ise başka bir bölümü kazanamadığı ya da yakın çevresi istediği için turizm ile ilgili bölümleri tercih ettiğini göstermektedir. Ayrıca, öğrencilerin büyük bir kısmının (%46) sektörde çalışmak istemedikleri ya da mecbur kalmadıkça çalışmayı tercih etmeyecekleri ve bir üst sınıfa geçildikçe turizm sektöründe çalışma isteklerinin azaldığı tespit edilmiştir. Ancak, çalışmada turizm rehberliği öğrencilerinin, turizm ve konaklama işletmeciliği öğrencilerine kıyasla sektörde çalışma eğilimlerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Yukarıdaki çalışmaların aksine öğrencilerin bilinçli olarak turizm eğitimi almayı tercih ettiklerini ve turizm sektöründe kariyer yapmaya istekli olduklarını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Jenkins, 2001; Hjalager, 2003; Roney & Öztin, 2007; Lu & Adler, 2009; Chuang & Dellman-Jenkins, 2010; Dinçer, Akova & Kaya, 2013). Hollanda ve İngiltere'de konaklama işletmeciliği eğitimi alan öğrencilerin sektörde çalışma niyetlerini belirlemeye çalışan Jenkins (2001), her iki ülkeden araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %45'inin turizm sektöründe kariyer hedeflediklerini ve öğrencilerin çoğunlukla turizm sektöründe satış-pazarlama, insan kaynakları, ağırlama hizmetleri ve etkinlik organizasyonları alanlarında çalışmak istediklerini belirlemiştir. Ayrıca, ilgili çalışma sektörde kariyer hedefleyen öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun mezun olduktan ortalama 5 yıl sonra departman yöneticisi, 10 yıl sonra ise genel müdür/kurumsal yönetici pozisyonlarında olmayı beklediklerini göstermektedir. Buna rağmen, öğrencilerin çok küçük bir kısmının sektörde girişimci olmayı istedikleri tespit edilmiştir.

Lu ve Adler (2009) tarafından Çin'de gerçekleştirilen çalışmada ise 4 farklı üniversitede turizm eğitimi alan 503 öğrencinin %68,4'ünün mezun olduktan sonra turizm sektöründe kariyer hedefledikleri belirlenmiştir. Çalışmada, öğrencilerin özellikle turizm sektöründe kariyer yapmak istemelerinin en önemli nedenleri arasında sektörün "istihdam ve kariyer gelişimi için fırsatlar sağlaması" ve "farklı kültürlerden insanlarla tanışma ve iletişim kurma imkânları tanınması" olduğu ortaya koyulmuştur. Ayrıca, sektörde kariyer hedefleyen öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun konaklama, seyahat ve etkinlik organizasyonları alanlarında çalışmayı tercih ettikleri ve 5 yıl sonra orta düzey bir yönetim pozisyonuna yükselmeyi bekledikleri tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Roney ve Öztin (2007)'in Türkiye'de üç farklı üniversitede turizm eğitimi alan 450 öğrenciden elde ettiği veriler, öğrencilerin %65,6'sının mezuniyetleri sonrasında turizm sektöründe çalışmaya istekli olduklarını ve kariyerlerini konaklama, seyahat ve yiyecek-içecek alanlarında geliştirmek istediklerini göstermektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun 5 yıl içinde sektörde orta ya da üst düzey yönetici olmayı bekledikleri ve yiyecek-içecek sektöründe kariyer hedefi olanların ise kendi işletmelerini açmayı planladıkları belirlenmiştir.

Turizm rehberliği öğrencilerinin kariyer hedefleri ve planlarına ilişkin ise doğrudan yapılmış bir çalışmaya rastlanmasa da konuyu farklı açılardan ele alan çalışmalar bulunmaktadır (Yetgin, Yılmaz & Çiftçi, 2018; Çınar &

Yenipınar, 2019). Örneğin, Yetgin vd., (2018) krizlerin turist rehberliği öğrencilerinin bireysel kariyer planlamaları üzerindeki etkisini belirlemeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin krizlere rağmen turist rehberliği mesleğini yapmak istedikleri ve belirli alanlarda uzmanlaşma, iyi seyahat acentaları ile çalışma gibi kariyerlerine yönelik hedefleri olduğu tespit edilmiştir. Çınar ve Yenipınar (2019)'ın turizm rehberliği öğrencilerinin algıladıkları genel öz-yeterlilik, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyetleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmaları sonucunda ise öğrencilerin mesleği yapma niyetlerinin orta düzeyde olduğu, ancak mesleki kaygı düzeyleri düştükçe ve öz-yeterlilik düzeyleri yükseldikçe mesleği yapma niyetlerinin arttığı belirlenmiştir.

Mesleğe Yönelik Tutum

Bireylerin meslek seçimini ya da bir meslekte kariyer hedefini etkileyen en önemli faktörlerden biri mesleğe yönelik sahip oldukları tutumlardır. Tutum kavramı, genel olarak “bir varlığın, objenin ya da olgunun olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilmesiyle dışa vurulan (ifade bulan) psikolojik eğilim” (Eagly & Chaiken, 2007) şeklinde tanımlanmaktadır. Planlı Davranış Teorisine göre tutumlar, davranışsal niyetlerin oluşmasında önemli bir role sahiptir ve davranışsal niyetler davranışların birey tarafından gerçekleştirilmesini büyük ölçüde açıklamaktadır (Ajzen, 1991). Bu noktadan hareketle, belirli bir mesleğe yönelik olumlu tutuma sahip olan bireylerin, o meslekte kariyer yapmaya ve bu mesleğe kendilerini adanmak konusunda daha istekli davranacakları ifade edilebilir. Bununla birlikte, özellikle hizmet sektöründe mesleğe (yapılan işe) yönelik tutumun olumsuz olması durumunda, müşteri tatmini ve müşteri sadakatini sağlamanın imkânsız olduğunu belirten araştırmacılar da bulunmaktadır (Kuşluvan & Kuşluvan, 2000)

Literatürde turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumlarını inceleyen çok sayıda çalışma (Kuşluvan & Kuşluvan, 2000; Hjalager, 2003; Aksu & Köksal, 2005; Duman, Tepeci & Unur, 2006; Richardson, 2009; Çavuş & Kaya, 2015; Türker, Uçar & Ateş, 2016; Kaya & Yıldırım, 2018) bulunmaktadır. İlgili çalışmalar, genel olarak sektöre yönelik olumlu tutuma sahip olan öğrencilerin sektörde kariyer hedefleri olduğunu; olumsuz tutuma sahip olan öğrencilerin ise turizm sektöründe çalışmaya istekli olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca bazı çalışmalarda, turizm sektöründe deneyim sahibi olmanın ya da staj yapmanın öğrencilerin sektöre yönelik tutumları ve dolayısıyla kariyer hedefleri üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu vurgulanmaktadır (Getz, 1994; Kozak & Kızılırmak, 2001; Roney & Öztin, 2007; Richardson, 2009; Chen & Shen, 2012; Hsu, 2012; Aslan, Çoban & Çokal, 2014; Koç, vd, 2014; Wang & Huang, 2014; Kaya & Yıldırım, 2018). Örneğin, Kozak & Kızılırmak (2001) staj yapan öğrencilerin sektöre ilişkin daha olumlu tutumlara sahip olduğunu, Getz (1994) ise staj yapan öğrencilerin sektöre ilişkin tutumlarının daha olumsuz ve bağılıklarının daha az olduğunu tespit etmiştir. Kaya ve Yıldırım (2018) ise daha önce turizm deneyimi bulunan öğrencilerin, sektörün çalışma koşulları ve gerekleri hakkında bilgi sahibi oldukları için kişilik, bilgi ve becerilerinin sektör için uygun olup olmadığını daha kolay ölçebildikleri, böylece sektördeki kariyer hedeflerini de daha kolay belirleyebildikleri sonucuna ulaşmışlardır. Buna karşın ilgili çalışmada, sektör deneyimi bulunmayan öğrencilerin bilgi eksikliği nedeniyle bu değerlendirmeleri yapamadığı ve kariyer hedefleri hakkında net bir fikre sahip olmadıkları belirlenmiştir.

Turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik ise sınırlı sayıda çalışma (Yılmaz, 2011; Köroğlu, 2014; Tolga, vd., 2015; Şahin & Acun, 2016; Çakıcı & Eser, 2017; Aloudat, 2017) olduğu dikkat çekmektedir. Tolga vd. (2015) turizm rehberliği eğitimi alan 281 öğrenciden elde ettiği veriler sonucunda, öğrencilerin turizm sektörünü özellikle “ücretler”, “sosyal statü” ve “işbirliği” boyutları açısından olumlu

değerlendirdiklerini ve turizm sektöründe kariyer yapmaya istekli olduklarını tespit etmiştir. Ayrıca, çalışma ile turizm rehberliği öğrencilerinin diğer turizm bölümleri öğrencilerine kıyasla mesleklerinin toplumdaki statüleri hakkında daha olumlu düşündükleri belirlenmiştir. Benzer şekilde, Şahin ve Acun (2016) da turizm rehberliği bölümü öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmaları sonucunda, öğrencilerin turist rehberliğine yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca, rehberlik bölümünü isteyerek seçen, meslek hakkında ön bilgiye sahip olan ve birinci sınıf öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Çakıcı ve Eser (2017) ise lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğunu, ancak öğrencilerin sahip oldukları bu olumlu tutumun üst sınıflara geçildikçe azaldığını ortaya koymuşlardır. Aloudat (2017)'ın Ürdün'de gerçekleştirdiği çalışması da turizm rehberliği öğrencilerinin genel olarak turist rehberliği kariyerine ilişkin algılarının olumlu olduğunu göstermektedir. Çalışmaya dâhil olan öğrenciler, turist rehberliğinin yeni şeyler öğrenmek ve farklı kültürlerden insanlarla tanışmak için bireye fırsatlar sunan ilginç bir meslek olduğunu düşünmektedir.

Yöntem

Aşağıda, araştırmanın veri toplama yöntem ve aracı, örneklem çerçevesi ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemlere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında birincil verilerin toplanmasında anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket formu, iki temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde rehberlik mesleğine yönelik tutumu ölçen 30 ifade yer almaktadır (22 olumlu ve 8 olumsuz). Bu ifadelerin tamamı 34 maddeli, Üstüner (2006) tarafından oluşturulan “Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum” ölçeğinden uyarlanmıştır. Rehberlik mesleğine uyarlanamayacak olan ifadeler alınmamıştır. Uyarlama esnasında, aynı ölçeğin rehberlik öğrencilerine yönelik uyarlamasını yapan Şahin ve Acun (2016)'un çalışmasından da faydalanılmıştır. 5'li Likert tipi ölçekte verilen ifadeler “hiç katılmıyorum=1”, “az katılıyorum=2”, “orta derecede katılıyorum=3”, “katılıyorum=4” ve “tamamen katılmıyorum=5” olarak derecelendirilmiştir. Anket formunun ikinci bölümünde ise öğrencilerin kariyer hedeflerini belirlemeye yönelik 3 soru ile demografik özellikleri ve mesleki geçmişlerine yönelik 7 soruya yer verilmiştir. Anket uygulamasına geçilmeden önce, soru formunda yer alabilecek muhtemel tasarım ve ifade hatalarından kaçınabilmek amacıyla 15 kişilik bir öğrenci grubuyla pilot çalışma gerçekleştirilmiş ve yapılan değerlendirmelere göre soru formunda küçük ifade değişiklikleri yapılmıştır.

Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklem çerçevesini Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi Turizm Fakültelerinde 2018-2019 eğitim yılı, bahar yarıyılında Turizm Rehberliği Bölümü'nde eğitim alan öğrenciler oluşturmaktadır. Kısa zamanda çok sayıda veri toplanmasına imkân sağladığı için kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiş (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu & Yıldırım, 2012) ve anketi doldurmayı kabul eden öğrenciler örnekleme dâhil edilmiştir. Hazırlanan anket formu 10.04.2019-12.05.2019 tarihleri arasında anketi doldurmayı kabul eden 285 öğrenciye uygulanmıştır. Anketler incelenerek eksik veri nedeniyle 17 form değerlendirme dışı bırakılmış ve analizler 268 anket formu üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizinde Kullanılan İstatistiksel Yöntemler

Araştırma kapsamında toplanan nicel veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) istatistik paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Analiz sürecine geçilmeden önce hatalı kodlama olasılığına karşı tüm değişkenlerin frekans dağılımları incelenmiş ve rehberlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin güvenilirliği test edilmiştir. Güvenirlik analizi sonucunda Cronbach's Alfa katsayımın kabul edilebilir değer üzerinde ($0,95 \geq 0,70$) olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, çalışmada kullanılan rehberlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin istatistiki açıdan güvenilir olduğu ifade edilebilir (Altunışık vd., 2012:126). Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri, mesleğe yönelik tutumları ve kariyer hedeflerine ilişkin bulgular tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (frekans ve yüzde dağılımları, ortalama ve standart sapma) aracılığı ile elde edilmiştir. Veri setinin normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığı Kolmogrov-Smirnov testi ile incelenmiş ve analiz neticesinde verilerin normal dağılım sergilemediği gözlenmiştir. Bu gerekçeyle, öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarının demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit edebilmek amacıyla parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testlerinden yararlanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan 268 öğrencinin demografik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler (frekans ve yüzde dağılımları) Tablo 1'de sunulmaktadır. İlgili tablodan görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %54'ü kadın, %46'sı erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Yaş grupları açısından incelendiğinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (%81) 17-22 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %72'sinin ise Anadolu Lisesi mezunu olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, örnekleme dâhil olan öğrencilerin eğitim gördükleri sınıfa ilişkin değerler incelendiğinde ise öğrencilerin %42,2'sinin birinci, %22,8'inin ikinci, %23,9'unun üçüncü, %11,2'sinin dördüncü sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin İstatistikler

Değişken	Grup	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	145	54,1
	Erkek	123	45,9
Yaş	17-22	217	81,0
	23 ve üzeri	51	19,0
Mezun Olunan Okul	Anadolu Lisesi	193	72,0
	Düz Lise	30	11,2
	Turizm Meslek Lisesi	17	6,3
	Ön Lisans	9	3,4
	Lisans	6	2,2
	Diğer	13	4,9
Sınıf	1. Sınıf	113	42,2
	2. Sınıf	61	22,8
	3. Sınıf	64	23,9
	4. Sınıf	30	11,2

* n=268

Tablo 2'de öğrencilerin turizm rehberliği bölümünü seçme ve daha önce turizm sektöründe çalışma durumlarına ilişkin bilgilere yer verilmektedir. İlgili tablo incelendiğinde öğrencilerin %78,7'lik bir oranla büyük bir çoğunluğunun turizm rehberliği bölümünü isteyerek seçtikleri görülmektedir. Ayrıca, araştırmaya katılan öğrencilerin yarısının (%50,8) seyahat acentası ya da farklı turizm işletmelerinde çalıştıkları tespit edilmiştir. Ancak,

bu duruma karşın öğrencilerin yalnızca %25'inin stajları ya da çalıştıkları süre boyunca yardımcı/stajyer rehber (apranti) olarak tura çıktıkları görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Bölümü Seçme ve Sektörde Çalışma Durumlarına İlişkin İstatistikler

Değişken	Grup	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bölümü Seçme Durumu	İsteyerek seçtim	211	78,7
	İstemeyerek seçtim	57	21,3
Sektörde Çalışma Durumu	Çalışmadım	132	49,2
	Seyahat acentası	60	22,4
	Diğer turizm işletmeleri	76	28,4
Yardımcı/Stajyer Rehber (Apranti)	Çıkmadım	201	75,0
	Çıktım	67	25,0

* n=268

Tablo 3'de öğrencilerin kariyer hedeflerine ilişkin bilgilere yer verilmektedir. İlgili tablo incelendiğinde araştırmaya katılan 268 öğrencinin %70,1'inin turizm sektöründe, %29,9'unun ise turizm sektörü dışında kariyer hedefledikleri görülmektedir. Bu doğrultuda, turizm sektöründe kariyer hedefi olan 188 öğrencinin yarısının turist rehberi olmayı planladıkları, diğer öğrencilerin ise turizm sektöründe çalışan, yönetici olmayı ya da kendi işini kurmayı amaçladıkları belirlenmiştir. Ayrıca, turizm sektörü dışında kariyer hedefi olan 80 öğrencinin büyük bir çoğunluğunun ise akademisyen olmayı (%41,3) planladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Kariyer Hedeflerine İlişkin İstatistikler

Değişken	Grup	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kariyer Hedefi	Turizm sektöründe	188	70,1
	Turizm sektörü dışında	80	29,9
Turizm Sektöründe Kariyer Hedefi	Turist rehberi olmak	94	50,0
	Seyahat acentası yöneticisi olmak	10	5,3
	Turizm işletmeleri yöneticisi olmak	14	7,4
	Turizm ile ilgili bir işte çalışmak	55	29,4
	Girişimci olmak	15	7,9
Turizm Sektörü Dışında Kariyer Hedefi	Akademisyen olmak	33	41,3
	Kamuda memur olmak	13	16,3
	Özel sektörde çalışmak	15	18,7
	Girişimci olmak	12	15,0
	Diğer	7	8,7

* n=268

Tablo 4'de araştırmaya katılan öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir. İlgili tabloda öğrencilerin her bir tutum maddesine ilişkin verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaları incelendiğinde, rehberlik mesleğine yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu görülmektedir. Özellikle, öğrencilerin rehberlik mesleğini sıkıcı bulmadıkları ($\bar{x}=4,25$), mesleğin kişiliklerine uygun olduğunu ($\bar{x}=4,10$), ve bu mesleği tercih etmelerinden dolayı pişman olmadıklarını ($\bar{x}=4,14$) düşündükleri ifade edilebilir. Diğer taraftan en düşük aritmetik ortalamaya sahip olan tutum maddeleri incelendiğinde, “rehberlik mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum” ($\bar{x}=3,15$)*, “tekrar bir meslek tercihi bulunmam gerekse rehberliği tercih ederim” ($\bar{x}=3,24$) ve “zor şartlar altında dahi rehberlik yapmak isterim” ($\bar{x}=3,28$) maddelerine öğrencilerin orta düzeyde katıldıkları dikkat çekmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Mesleğe Yönelik Tutumlarına İlişkin İstatistikler

Tutum İfadeleri	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Rhber olma düşüncesi bile bana cazip geliyor	3,84	1,200
Rhberlik mesleği bana sıkıcı geliyor®	4,25	1,036
Rhber olmayı kendime yakıştırıyorum	3,97	1,199
Tekrar bir meslek tercihte bulunmam gerekse rhberliği tercih ederim	3,24	1,327
Rhberliğin bana göre bir meslek olmadığını düşünüyorum®	3,91	1,282
Rhberliğin yaşam tarzıma uygun olmadığını düşünüyorum®	3,81	1,262
Rhberliğin kişiliğime uygun olmadığını düşünüyorum®	4,10	1,206
Rhberlik mesleğini seçtiğime pişmanım®	4,14	1,218
Rhberlikte başarılı olacağıma inanıyorum	3,90	1,151
Rhberlik mesleği ile ilgili olan bu bölümü seçmiş olmaktan hoşnudum	3,88	1,166
Rhberlik mesleğinde karşılaşıcağım zorlukları aşabileceğime inanıyorum	3,83	1,059
Zor şartlar altında dahi rhberlik yapmak isterim	3,28	1,292
Rhberlik mesleğinin gerekliliklerini yapabilme konusunda kendime güveniyorum	3,85	1,107
Rhberliğe karşı özel bir yeteneğim olduğu kanısındayım	3,30	1,209
Rhberliğin bana uygun bir meslek olmadığını düşünüyorum®	3,91	1,256
Rhberliğin bir şeyler üretip yaratmam için bana fırsatlar vereceğini düşünüyorum	3,78	1,087
Rhberliği profesyonel bir şekilde yürütebileceğime inanıyorum	3,82	1,108
İnsanlara gezdikleri bölgeyi tanıtacak olma düşüncesi beni mutlu ediyor	4,00	1,088
Rhberlik yapan insanlara sempati duyarım	4,03	1,033
Rhber olacağıma düşünmek beni mutlu ediyor	3,89	1,169
Bir meslek tercih etme durumunda olanlara rhberliği tavsiye etmem®	3,71	1,268
Rhberliğin çalışma koşulları bana çekici geliyor	3,62	1,166
Rhberlik mesleği ile ilgili derslerde başarılı olmayı önemserim	3,90	1,105
Rhberlik yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlanırım	4,06	1,102
Rhberlik mesleği ile ilgili konularda sohbet etmekten hoşlanırım	4,02	1,074
Bilgili ve yeterli bir rhber olacağıma düşünüyorum	3,95	1,076
Rhberlik mesleğinin toplumda bana saygınlık kazandıracağını düşünüyorum	3,90	1,129
Rhberlik mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum®	3,15	1,291
Rhberlik yaparak insanların seyahat deneyimlerine yön verebilmek gurur vericidir	4,09	1,027
Rhberlik mesleğinin geleceği bana güven veriyor	3,52	1,294
Genel Ortalama	3,82	,779

® Ters kodlanmıştır.

Tablo 5’de araştırmaya katılan öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet ve yaşlarına göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenebilmesi amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına yer verilmektedir. Analiz sonucunda öğrencilerin cinsiyetleri ($U=8270,500$ $p=,307$) ve yaşları ($U=5239,000$ $p=,556$) ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Mesleğe Yönelik Tutumlarının Cinsiyet ve Yaşa Göre İncelenmesi

Değişken	Grup	n	Sıra Ortalaması	U	p
Cinsiyet	Kadın	145	129,24	8270,500	,307
	Erkek	123	138,96		
Yaş	17-22	217	135,86	5239,000	,556
	23 ve üzeri	51	128,73		

Öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının mezun olunan okul ve eğitime devam ettikleri sınıfa göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenebilmesi amacıyla ise Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Tablo 6’da yer alan analiz sonuçlarına göre öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının mezun olunan okula ($X^2=4,783$, $p=,443$) ve devam ettikleri sınıfa ($X^2=3,817$, $p=,282$) göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin Mesleğe Yönelik Tutumlarının Mezun Olunan Okul ve Sınıfa Göre İncelenmesi

Değişken	Grup	n	Sıra Ortalaması	X ²	p
Mezun Olunan Okul	Anadolu Lisesi	193	135,81	4,783	,443
	Düz Lise	30	127,20		
	Turizm Meslek Lisesi	17	143,68		
	Ön Lisans	9	169,78		
	Lisans	6	99,17		
	Diğer	13	111,85		
Sınıf	1. Sınıf	113	130,17	3,817	,282
	2. Sınıf	61	147,52		
	3. Sınıf	64	138,13		
	4. Sınıf	30	116,60		

Tablo 7’de öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının bölüm seçme ve yardımcı/stajyer rehber (apranti) olarak tura çıkma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik analiz sonuçları yer almaktadır. İlgili tablodan görüleceği üzere öğrencilerin bölüm seçme ($U=2391,000$, $p=,000$) ve yardımcı/stajyer rehber (apranti) olarak tura çıkma ($U=5571,000$, $p=,034$) durumlarına göre tutumları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Nitekim sıra ortalamaları incelendiğinde bölümü isteyerek seçen ve apranti olarak tura çıkan öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarının, bölümü istemeyerek seçen ve daha önce apranti olarak tura çıkmayan öğrencilere kıyasla daha olumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Mesleğe Yönelik Tutumlarının Bölüm Seçme ve Yardımcı Rehber Olarak Tura Çıkma Durumlarına Göre İncelenmesi

Değişken	Grup	n	Sıra Ortalaması	U	p
Bölümü Seçme Durumu	İsteyerek seçtim	211	151,67	2391,000	,000
	İstemeyerek seçtim	57	70,95		
Yardımcı/Stajyer Rehber (Apranti)	Çıkmadım	201	128,72	5571,000	,034
	Çıktım	67	151,85		

Tablo 8’de ise öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının sektörde çalışma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan Kruskal-Wallis testi sonucuna yer verilmektedir. Yapılan analiz sonucunda turizm sektöründe daha önce çalışan öğrenciler ile çalışmayan öğrencilerin mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($U=6,681$, $p=,035$) ve sektörde daha önce çalışan öğrencilerin tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Mesleğe Yönelik Tutumlarının Sektörde Çalışma Durumlarına Göre İncelenmesi

Değişken	Grup	n	Sıra Ortalaması	X ²	p
Sektörde Çalışma Durumu	Çalışmadım	132	122,78	6,681	,035
	Seyahat acentası	60	152,28		
	Diğer turizm işletmeleri	76	140,82		

Son olarak, Tablo 9’da öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının kariyer hedeflerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik analiz sonuçlarına yer verilmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Mesleğe Yönelik Tutumlarının Kariyer Hedeflerine Göre İncelenmesi

Değişken	Grup	n	Sıra Ortalaması	U	p
Kariyer Hedefi	Turizm sektöründe	188	159,11	2894,000	,000
	Turizm sektörü dışında	80	76,68		
Turizm Sektöründe Kariyer Hedefi	Turist rehberi	94	109,55	3003,500	,000
	Turizmle ilgili diğer işler	94	79,45		

İlgili tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının kariyer hedeflerine göre farklılaştığı görülmektedir ($U=2894,000$, $p=,000$). Öğrencilerin kariyer hedeflerine ilişkin sıra ortalamasından görüleceği üzere turizm sektöründe kariyer hedefi olanların mesleğe yönelik tutumlarının, turizm sektörü dışında kariyer hedefi olanlara kıyasla daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, turizm sektöründe kariyer hedefi olan 188 öğrencinin mesleğe yönelik tutumları arasında da istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($U=3003,500$, $p=,000$). Bu sonuca göre rehberlik mesleğini yapmayı planlayan öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının, turizm sektöründe farklı işlerde (seyahat acentası yöneticisi, turizm işletmeleri yöneticisi, girişimci) çalışmak isteyen öğrencilere kıyasla daha olumlu olduğu görülmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, bireysel kariyer planlamasının önemi vurgulanarak, turizm rehberliği eğitimi alan lisans öğrencilerinin kariyer hedeflerinin tespit edilmesi ve rehberlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, çalışmada elde edilen önemli bulgulardan biri, örnekleme teşkil eden öğrencilerin büyük bir kısmının bölümü isteyerek seçtiği (%77,7) ve turizm sektöründe bir kariyer hedeflediğidir (%70,1). Bu bulgu, rehberlik bölümü öğrencileri özelinde daha önce yapılan çalışmaların (Yılmaz, 2011; Köroğlu, 2014; Tolga vd., 2015; Şahin & Acun, 2016; Çakıcı & Eser, 2017; Aloudat, 2017) bulgularıyla da benzerlik göstermektedir.

Turizm sektöründe kariyer hedefi olan öğrencilerin yarısının rehberlik mesleğini hedeflerken, geri kalan yarısının seyahat acentası/otel yöneticisi veya sektörde girişimci olmayı hedeflediği tespit edilmiştir. Her ne kadar, Yıldız, Kuşlivan ve Şenyurt (1997)'un oluşturduğu “turist rehberleri mesleki hayat seyri” aşamalarına göre sektörde yöneticilik ve girişimcilik pozisyonları, mesleki olgunluk sonrası aşamada yer alsa da, elde edilen bu bulgu yöneticilik ve girişimciliğin henüz mesleğe hazırlık aşamasındaki öğrenciler tarafından da hedeflendiğini göstermektedir. Diğer taraftan, sektör dışında kariyer hedefi bulunan öğrencilerin yarısına yakın bir kısmının akademisyen olmayı planladığına ilişkin elde edilen sonuç dikkate alındığında, örneklemdaki fakülte yönetimlerince oluşturulmuş “mezun istihdam profili” ile öğrencilerin kariyer planları arasında büyük ölçüde bir uyumun olduğu ifade edilebilir.

Öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarına ilişkin yapılan analizler, öğrencilerin rehberlik mesleğine yönelik genel olarak olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, öğrencilerin turist rehberliği mesleğini kişiliklerine uygun bulmalarına ve bu mesleği seçmekten pişman olmamalarına karşın, tekrar meslek tercihinde bulunmaları gerektiğinde turist rehberliğini tercih etme isteklerinin görece olarak düşük olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet, yaş ve mezun olunan okul gibi değişkenlere göre mesleğe yönelik tutumda ise istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiş ve bu sonuçların benzer örneklerle yapılmış araştırma sonuçlarıyla örtüştüğü tespit edilmiştir. Ancak, konu ile ilgili diğer çalışmalarda (Tolga vd., 2015; Şahin & Acun, 2016; Çakıcı & Eser, 2017) özellikle son sınıf öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarının olumsuz olduğu belirlenmesine rağmen, bu çalışmada öğrencilerin eğitime devam etikleri sınıflara göre mesleğe yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Elde edilen sonuçlar, turizm rehberliği bölümünü isteyerek seçen, stajları esnasında apranti olarak tura çıkan ve sektörde daha önce çalışma deneyimi olan (özellikle seyahat acentalarında çalışan) öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, daha önceki çalışmalarda elde edilen ve öğrencilerin sektör deneyimi sonrasında mesleğe yönelik tutumlarının olumsuzlaştığı yönündeki bulgulardan (Getz, 1994; Roney & Öztin, 2007; Richardson, 2010; Çakıcı & Eser, 2017; Kaya & Yıldırım, 2018) farklılaşması bakımından önem taşımaktadır. Özellikle stajları esnasında apranti olarak tura çıkan ve seyahat acentalarında çalışma deneyimi olan öğrencilerin daha olumlu tutuma sahip olmaları, rehberlik eğitiminde uygulamanın önemine işaret etmektedir. Dolayısıyla rehberlik öğrencilerinin, pratik olarak deneyim kazanmalarını sağlayacak stajları süresince seyahat acentalarında çalışmalarının ve bu süreçte apranti olarak turlara eşlik etmelerinin sağlanmasının mesleğe yönelik olumlu tutumun oluşmasında yardımcı olacağı ifade edilebilir.

Son olarak, rehberlik mesleğine yönelik tutumun, turizm sektöründe kariyer hedefleyenlerde, sektör dışı kariyer hedefleyenlere göre daha olumlu olduğu, araştırmanın diğer önemli bir tespitidir. Ayrıca, turist rehberliği mesleğini kariyer olarak hedefleyen öğrencilerin, turizm sektöründe diğer pozisyonlarda kariyer hedefleyenlere göre daha olumlu tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Daha önce turizm işletmeciliği öğrencileriyle yapılan benzer araştırmalarda (Kuşluvan & Kuşluvan, 2000; Richardson, 2009; 2010; Richardson & Butler, 2012; Keleş, 2018) öğrencilerin sektörde kariyer yapmaya sıcak bakmadığı belirlenmesine rağmen, elde edilen bu sonuçlar ışığında örneklem dâhilindeki rehberlik bölümü öğrencilerinin rehberlik mesleğine olumlu baktığı ve kariyer hedeflerini büyük ölçüde turizm sektörü içinde belirlediği görülmektedir. Aradaki bu fark, turist rehberliği mesleğinin bir kanunla güvence altına alınmış olmasından, mesleğin icrasına yönelik belirgin kuralların varlığından ve daha cazip çalışma şartları sunmasından kaynaklanıyor olabilir.

Her ne kadar bu çalışma, elde edilen farklı bulgular aracılığıyla literatüre önemli bir katkıda bulursa da çalışmanın bazı sınırlılıklara sahip olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. İlk olarak, verilerin toplanmasında kolayda örnekleme yönteminin benimsenmesi nedeniyle araştırma sonuçları yalnızca verilerin toplandığı üç fakültenin turizm rehberliği öğrencilerinin tutumlarını yansıtmaktadır. Ayrıca, araştırma zamanının kısıtlı olması ve dönem uzatma, derslere katılmama ya da devam zorunluluğunun bulunmaması gibi nedenlerle öğrencilere ulaşmada yaşanan zorluklar örneklem çerçevesinde yer alan tüm öğrencilere ulaşılmasını güçleştirmiştir. Bu doğrultuda, tesadüfi örnekleme yöntemleri aracılığıyla daha büyük bir örneklem hacminden elde edilecek veriler ile turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarının belirlenmesinin literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Aksu, A., & Köksal, C.D. (2005). Perceptions and attitudes of tourism students in Turkey. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17 (5), 436-447.
- Aloudat, A. S. (2017). Undergraduate students' perceptions of a tour-guiding career. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 17(4), 333-344.
- Altman, L. A., & Brothers, L. R. (1995). Career longevity of hospitality graduates. *Hospitality Review*, 13(2), 9.

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım E. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Sakarya.
- Aslan, Z., Çoban, G., & Çokal, Z. (2014). Turizm öğrencilerinin staj deneyiminde algıladıkları motivasyonun Herzberg Kuramına göre değerlendirilmesi: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 164-188.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. New Jersey: Englewood Cliffs.
- Boella, M. J., & Goss-Turner, S. (2005). *Human resource management in the hospitality industry: An introductory guide* (8. baskı). Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Can, H., Akgün, A., & Kavuncubaşı, Ş. (2001). *Kamu ve özel kesimde insan kaynakları yönetimi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Chen, T. L., & Shen, C. C. (2012). Today's intern, tomorrow's practitioner?—The influence of internship programmes on students' career development in the Hospitality Industry. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 11(1), 29-40.
- Chuang, N. K., & Dellmann-Jenkins, M. (2010). Career decision making and intention: A study of hospitality undergraduate students. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 34(4), 512-530.
- Çakıcı, C., & Eser, S. (2017). Lisans düzeyindeki turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe dönük tutumlarına göre kümelendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 48-66.
- Çınar, B., & Yenipınar, U. (2019). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinde genel öz yeterlilik algısı, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyeti ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(3), 153-162.
- Çavuş, Ş., & Kaya, A. (2015). Turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin kariyer planları ve turizm sektörüne yönelik tutumu. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 101-117.
- DeCenzo, D. A., Robbins, S. P., & Verhulst, S. L. (2010). *Fundamentals of human resource management* (10. baskı). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Dinçer, F. İ., Akova, O., & Kaya, F. (2013). Meslek yüksekokulu turizm ve otel işletmeciliği programı öğrencilerinin kariyer planlaması üzerine bir araştırma: İstanbul Üniversitesi ve Gümüşhane Üniversitesi örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 42-56.
- Duman, T., Tepeci, M., & Unur, K. (2006). Mersin'de yükseköğretim ve orta öğretim düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektörün çalışma koşullarını algılamaları ve sektörde çalışma isteklerinin karşılaştırmalı analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 51-69.
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (2007). The advantages of an inclusive definition of attitude. *Social Cognition*, 25(5), 582-602. <http://doi.org/10.1521/soco.2007.25.5.582>
- Getz, D. (1994). Students' work experiences, perceptions and attitudes towards careers in hospitality and tourism: A longitudinal case study in Spey Valley, Scotland. *International Journal of Hospitality Management*, 13(1), 25-37.
- Gould, S. (1979). Characteristics of career planners in upwardly mobile occupations. *Academy of Management*

- Journal*, 22(3), 539-550.
- Hjalager, A. M. (2003). Global tourism careers? Opportunities and dilemmas facing higher education in tourism. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 2(2), 26-37.
- Hsu, M. S. (2012). A study of internship attitude, subjective norm, perceived behavioral control, and career planning of hospitality vocational college students. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 11(1), 5-11.
- Jenkins, A. K. (2001). Making a career of it? Hospitality students' future perspectives: An Anglo-Dutch study. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 13(1), 13-20.
- Kaya, R., & Yıldırım, Y. (2018). Turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik algı ve tutumlarının öğrenilmesi: Akçakoca örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 72, 447-471. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7836>
- Keleş, Y. (2018). Neden turizm eğitimi? Lisans düzeyinde turizm öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(4), 219–236. <http://doi.org/10.21325/jotags.2018.306>
- King, B., McKercher, B., & Waryszak, R. (2003). A comparative study of hospitality and tourism graduates in Australia and Hong Kong. *International Journal of Tourism Research*, 5(6), 409-420.
- Koc, E., Yumusak, S., Ulukoy, M., Kilic, R., & Toptas, A. (2014). Are internship programs encouraging or discouraging?—A viewpoint of tourism and hospitality students in Turkey. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 15, 135-142.
- Kozak, M. A., & Kızıllırmak, İ. (2001). Türkiye'de meslek yüksekokulu turizm-otelcilik programı öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumlarının demografik değişkenlere göre değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencileri üzerine bir uygulama. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 9-16.
- Köroğlu, Ö. (2013). Turist rehberlerinin iş yaşamındaki rolleri üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 91–112.
- Köroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 137–157.
- Kuşlivan, S., & Kuşlivan, Z. (2000). Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey. *Tourism Management*, 21(3), 251–269. [http://doi.org/10.1016/S0261-5177\(99\)00057-6](http://doi.org/10.1016/S0261-5177(99)00057-6)
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79-122.
- Lu, T., & Adler, H. (2009). Career goals and expectations of hospitality and tourism students in China. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 9(1-2), 63-80.
- Özgen, H., Öztürk, A., & Yalçın, A. (2002). *İnsan kaynakları yönetimi*. Adana: Nobel Kitabevi.

- Pavesic, D. V., & Brymer, R. A. (1990). Job satisfaction: What's happening to the young managers?. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 30(4), 90-96.
- Richardson, S. (2009). Undergraduates perceptions of tourism and hospitality as a career choice. *International Journal of Hospitality Management*, 28(3), 382-388.
- Richardson, S. (2010). Generation Y's perceptions and attitudes towards a career in tourism and hospitality. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 9(2), 179-199.
- Richardson, S., & Butler, G. (2012). Attitudes of Malaysian tourism and hospitality students' towards a career in the industry. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 17(3), 262-276.
- Roney, A. S., & Öztin, P. (2007). Career perceptions of undergraduate tourism students: A case study in Turkey. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 6(1), 4-17.
- Sabuncuoğlu, Z. (2005). *İnsan kaynakları yönetimi (Uygulamalı)*, 2. Baskı, Bursa: Alfa Aktüel Basım
- Şahin, S., & Acun, A. (2016). Turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 563–580. <http://doi.org/10.21547/jss.256711>
- Şimşek, M., & Çelik, A. (2009). *Yönetim ve organizasyon*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Tolga, Ö., Korkmaz, H., & Atay, L. (2015). Lisans düzeyindeki turist rehberliği öğrencilerinin mesleki tutumlarına yönelik bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(2), 26-41.
- Türker, N., Uçar, M., & Ateş, M. A. (2016). Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörü algıları: Karabük üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 311-324.
- Uğur, A. (2003). *İnsan kaynakları yönetimi*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109–127.
- Wang, S., & Huang, X. (2014). College students' perceptions of tourism careers in China: Implications for the industry and education providers. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 13(3), 211-233.
- Yetgin, D., Yılmaz, A., & Çiftci, G. (2018). Krizlerin turist rehberliği öğrencilerinin kariyer planlamasındaki etkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(3), 195-214.
- Yıldız, R., Kuşlivan, S., & Şenyurt, Y. (1997). Turist rehberliği öğretiminde yeni bir model: Nevşehir turist rehberliği bölümü programı ve değerlendirilmesi. Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Hafta Sonu Semineri IV (ss. 9–14). Nevşehir, Türkiye.
- Yılmaz, G. Ö. (2011). Lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğe bakış açılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(26), 281-298.

Evaluation of Perspectives on the Use of Edible Insects as an Alternative Food Source

Nihat ÇEŞMECİ

Erciyes University, Faculty of Tourism, Kayseri/Turkey

Nurgül ÇALIŞKAN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Tourism, Nevşehir/Turkey

Aybüke ÖZSOY

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Tourism, Nevşehir/Turkey

Extensive Summary

In parallel with the development of tourism sector in Turkey and the increasing number of tourists especially in the last 15-20 years, there has been a significant increase in the number and quota of institutions which providing tourism guidance education at the degrees of associate, bachelor and master. Despite this increase, it is not clear how many of the graduates aim to remain in the sector and pursue a career as a tourist guide or a manager or entrepreneur in the tourism sector. When the related literature is examined, although there are many studies examining the attitudes of tourism students towards the sector (Kuşluyan & Kuşluyan, 2000; Hjalager, 2003; Aksu & Köksal, 2005; Duman, Tepeci & Unur, 2006; Richardson, 2009; Çavuş & Kaya, 2015; Türker, Uçar & Ateş, 2016; Kaya & Yıldırım, 2018), it is seen that there are limited number of studies focuses on the career goals and attitudes of tourism guidance students towards the profession (Yılmaz, 2011; Köroğlu, 2014; Tolga, Korkmaz & Atay, 2015; Şahin & Acun, 2016; Çakıcı & Eser, 2017; Aloudat, 2017).

When the related studies are examined, it is point out that tourism guidance students are generally willing to stay in the sector and they have positive attitudes towards the profession. However, existence of limited number of studies on the subject and the fact that opinions and attitudes of students towards the profession may change due to the current developments in the sector and various factors, necessitate determining the career goals and attitudes of the tourism guidance students. In this regard, the purpose of this study is to determine the individual career goals of the students who receive tourism guidance education at the bachelor's degree and to examine their attitudes towards profession of tourist guiding.

To collect data for the study, the questionnaire form was used. The questionnaire consists of two parts with 40 items to determine students' career goals, attitudes towards the profession and demographic characteristics (gender, age, education, class, willingness to choose the department, previous work experience and guide as apprentice). In this respect, in order to examine the students' attitudes towards profession, a 30-item scale developed by Üstüner (2006) was used by adapting. All items in the scale were measured via a five-point Likert scale with anchors from "1=strongly agree" to "5=strongly disagree". Also, to determine career goals of the students 3 questions were included in the second part of the questionnaire form. The sample was determined by convenience sampling method and data were collected from students who received tourism guidance education at Nevsehir Hacı Bektas Veli University, Erciyes University and Mersin University. Before the final research, a pilot study was conducted with 15 students to avoid possible design and expression errors in the data collection tool. The questionnaire form was applied

to 285 students who accepted to fill the questionnaire between 10.04.2019-12.05.2019. 17 forms were excluded from the surveys due to missing data and analyzes were performed on 268 questionnaires.

The quantitative data collected within the scope of the research were analyzed through the SPSS (Statistical Package for Social Sciences) statistical package program. Before the analysis process, frequency distributions of all variables were examined against the possibility of incorrect coding and the reliability of scale was tested. As a result of reliability analysis, Cronbach's alpha reliability coefficient ($0.95 \geq 0.70$) was determined to be above the acceptable value (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu & Yıldırım, 2012). Findings related with demographic characteristics, attitudes towards the profession and career goals were obtained by measures of central tendency such as frequency and percentage distributions, means and standard deviations. In addition to this, Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis tests were conducted determine whether significant differences according to demographic characteristics of students.

As a result of the study, it was determined that a large number of students chose the department voluntarily (77,7%) and aimed at a career (70,1%) in the tourism sector. Furthermore, the findings of study show that students generally have positive attitudes towards the profession of tourist guidance. It was determined that there was no statistically significant difference in attitude towards the profession according to variables such as gender, age and graduated school, and it was found that these findings coincided with the results of similar studies. However, especially attitudes of senior students towards the profession were found to be more negative in previous studies (Tolga *et.al.*, 2015; Şahin & Acun, 2016; Çakıcı & Eser, 2017), but in this study, no significant difference was determined in the attitudes of the students compared to the classes.

In addition, it was found that the students who willingly chose the department of tourism guidance, who had previous work experience in the sector (especially in travel agency) and who guide as apprentice during their internship period have more positive attitudes towards the profession. These findings are important in terms of differentiation from the findings of previous studies (Getz, 1994; Roney & Öztin, 2007; Richardson, 2010; Çakıcı & Eser, 2017; Kaya & Yıldırım, 2018). Particularly, the positive attitudes of the students who guide as an apprentice (intern guide) during their internship period and who had experience working in travel agencies point to the importance of practical application in tourism guidance education. Therefore, it can be stated that providing students to work in travel agencies and accompany the tours as an apprentice in the internship period will help to develop positive attitude towards the profession.

Lastly, it was found that the attitudes of the students who have career goals in tourism sector towards profession of tourist guiding are more positive than those who have career goals outside the sector. These findings are important in terms of differentiation from the previous studies which were determined that tourism management students do not prefer to make a career in the industry (Kuşlivan & Kuşlivan, 2000; Richardson, 2009; 2010; Richardson & Butler, 2012; Keleş, 2018). This difference may be due to the fact that secured of the tourist guiding profession by a law, existing of clear rules for the execution of the profession and offering more attractive working conditions.

Although the study makes a significant contribution to the literature, there are some limitations that should be stated. Firstly, because of the using convenience sampling method, the results only reflect the attitudes of the tourism guidance students of the three faculties where the data were collected. In addition, the difficulties in reaching the students due to the limited time of the study and the extension of the term or absence of attendance made it difficult to reach all the students in the sample. In this respect, it is thought that determining the attitudes of tourism guidance

students towards the profession with the data obtained from wider samples by means of random sampling methods will contribute to the literature.